

Raamsdonk.

Den 31st Juli 1896 bezocht ik de gemeente Raamsdonk, Van Geertruidenberg komende, was ik te ± 12^{1/2} uur te Raamsdonkbrevee ten huize van den burgemeester, Mr. Heere; diens uitnodiging om bij hem te ontbijten, heb ik aangenomen. Ik vond te zijnen huize, behalve zijne echtgenoot, en hun eenig ^{kind den} doofstom 8 jarig dochtertje, den gemeentesecretaris en een wethouder. - Onder het ontbijt voerde de harmonie een paar nummers uit. - Na afloop van het ontbijt reden de klasens en de gemeentesecretaris in mijn rijtuig naar het Raadhuis, dat te Raamsdonk staat. Ik volgde met den burgemeester en den wethouder van Paarhoven in het rijtuig van den burgemeester.

Op het raadhuis te Raamsdonk vond ik de leden van den gemeenteraad; later kwamen nog de pastoor van Raamsdonk en Raamsdonkbrevee hunne opwachting maken; op de audientie verscheen verder niemand. -

Er bestaat veel animositeit tussehen Raamsdonk en Raamsdonkbrevee; de verhouding tussehen Katholiek en niet Katholiek is uitstekend, dank zij den invloed van Mr. Heere; terwijl de Protestanten blijkens hun zielental recht hebben op 3 zetels (van de elf) in den Raad, hebben zij er vier.

Mr. Heere, die sinds 1870 burgemeester is, schijnt voor die betrekking te willen bedanken. Ik vroeg hem, zoowel in een toast te zijnen huize, als later ten aanhoore van zijnen geheelen gemeenteraad, dat hij toch niet weg zou gaan; ik wees hem op de ongelukkige toestanden in Friesland, veroorzaakt door het zich verwijderen van de groote grondeigenaren en verdere belanghebbenden uit die provincie. Als hij in Raamsdonk op zijn post bleef, dan zouden we daar geen Friische toestanden hebben te duchten. - Ik geloof, dat ik hem van zijn voorzemer, om met 1 Januari 1897 heen te gaan, heb teruggebracht.

Raamsdonk.

Den 14 October 1901 kwam ik weer in Raamsdonk; ik had van twee Zeebergen bezocht, en reed van daar over Waagberg en Maade naar Leeuwenburg, alwaar ik een ontbijt besteld had bij Lambbergen, en van daar over Raamsdonk naar Raamsdonk, alwaar ik op het raadhuis, alwaar de burgemeester aantraf, met de twee wethouders, en den secretaris van Raarhaven, een broeder van den wethouder.

Ik besprak met hen inde eerste plaats de opening vanden Maasmond, in verband met de belangen van de Bies.. honds landen. De burgemeester vertelde, dat zijn deskundige was de heer Suckeren, hoofdafzichter van het Kijf.. domein, woneende te Teteringen. Deze kende den Bies.. honds als zijn zaak, en bemerkte, dat de landen niet geholpen kunnen worden dan met een dam van vier meter hoog tot voorbij Weimulen, met een afwateringskanaal daar achter, en een schutsluis te Spykerboer. Er zou, volgens Suckeren, geen stroom of andere bemaling noodig zijn aan onder aan het afwateringskanaal achter den dam; de ebbe zou daar voldoende werken. — Mr. de Heere deelde mede, dat de hoogtebepaling vanden dam, 2.64 met 7. in het Statenbesluit was aangegeven, ~~ondanks dat het met 2.64 met 7. is bepaald, doch behoudt het~~ langs rivieren tot geene grotere hoogte mogen worden aangelegd.

Door de voortdurende verbetering van de zeepitten: de Kollendamse waterweg, de Noort, de Viltseme.. sluis het water veel gemakkelijker naar binnen; daarom moet worden toegeschreven, dat hij zware vloed het water tegenwoordig soms zoo hoog wordt opgestuwd.

N. en W. deelden mij mede, dat de bouw van ijzeren schepen voortdurend voortgaat op de twee bestaande werven; jammer, dat de vroegere brug over de Donge, waarvan de peilers zijn blijven staan, den bouw van grotere schepen in den weg staan; die peilers moeten nu ^{in het belang van de defensie, nu} dienen om in tijd van oorlog het water op te sluiten door middel van schutballen; daarom kunnen ze niet worden afgevoerd, schepen, groter dan 900 ton kunnen er ~~het~~ Maatsbesluit van 16 Juli 1805, betrekkelijk vergunning, nader tot bevoegdheid ten zuiden van de Lierende (Boogaard, bl. 17) bepaalt

Raamsdonk.

niet kunnen de peilers door; hen en peiler worden weggevoerd, dan was men geholpen. — Ik raadde deswege te requesteeren, en bood eventueel mijne dienstbaarheid aan. —

Aan het Keizermeer wordt nog altijd veerzeld gebouwd; N. en W. achten dat onbillijk, omdat de Vollen op de Kijf.. meer zijn afgeschapt. Ze vonden het ongerief, dat Savonds niet of zeer niet meer wordt overgesch, een ongerief, dat vóór de Maasmondwerken niet bestond, al eraf genoege. Ook hieraan raadde ik aan om te requesteeren; N. en W. zou ik gaarne stemmen.

Raamsdonkveer floreert sterk; de bevolking gaat er sterk vooruit; Raamsdonk heeft een boerenbevolking, die blijft wat ze was; ze gaat zeker niet vooruit. —

Er zijn vele armen in de gemeente; gelukkig zijn er ook nog al fondsen: de algemeene armen bedeld jaarlijks voor f 4000; Stenentius voor f 2000; de Hervormde diaconie voor f 3000. —

De sp. aardemmarkt in November is zeer belang., rijk; de overige markten beteekenen niet veel.

De Borden heeft de regeling van het oude archief eindelijk ten einde gebracht; de catalogus moet nog gedrukt worden, en dan ^{heeft} deze zaak eindelijk haar ~~het~~ afsluiting.

Den spolderweg in de Weefhampen werd vóór vele jaren met provinciale subsidie aangelegd; deswege zou de Provinciale Waterstaat op het behoorlijke onderhoud ^{moeten} toezicht moeten oefenen. Of hij het ook doet?

De papierfabriek van het Keizermeer is geheel in Engelsche handen; vroeger werd daar de pap. gemaakt; deze werd naar Engeland gezonden en daar het papier verwerkt. Thans wordt veel papier in de fabriek vervaardigd, en gaat alleen de overtalige pap naar Engeland. —

De secretaris van Raamsdonk is ongelukkig; hij verbeeth zich sinds een pr. jr. dat hij zich is en niet loopen kan; hij laat zich niet een zijtuig naar het raadhuis rijden, hij gaat zelfs per rijtuig naar de kerk. — De wethouder van Raarhaven maakt een aangenaam indruk. De wethouder Kamp is een echte heer. —

Raamsdonk.

Den 28 April 1905 kwam ik weer in Raamsdonk. Van uit Waalwijk ging ik er per spoor heen; denzelfden dag bezocht ik per rijtuig Waspik en Vrijhoem Cappel, van waar ik naar Waalwijk terugreed.

Wijziging bij de laatste raadsverkiezing, door dat ook om onbekende redenen bloot de te minste soort kiesers een bekend dronkeraar candidaat werd gesteld, en deze nog al eenige stemmen kreeg. — Men heeft geen reden om te veronderstellen, dat zulks zich in 1905 meer zal herhalen.

In de kern waren 1500 menschen; aan het Veer 4500. Van de raadsleden waren er 4 in de kern en 7 aan het Veer.

Procedere contra Mr. Vits in zake nalatenschap van Coth loopt nog altijd; sinds anderhalf jaar heeft men daarvan niets meer gehoord.

In den laatste tijd wordt er veel per spoor aangevoerd en verzonden; er zal aan het station een afzonderlijke laad- en losplaats gemaakt worden, in de kosten waarvan door gemeente f 2000 zal moeten worden bijgedragen. — Van de laaien in het Dorp, en van die aan het Veer wordt vooral gebruik gemaakt bij grooten aanvoer; maar de kleinere handelaars prefereren aanvoer per spoor, omdat ze dan niet zoveel tegelyk behoeven te ontfangen en te betalen.

Bij den goeden toestand van den verhardten weg in de Wersf. kampen hebben de boeren groot belang. Ook zonder dat de Prov. Waterstaat veel toezicht uitoefent, is die weg steeds in zeer goeden staat.

Gerheente bouwt een ziekenwoning op het terrein van het Liefdewijk, ^(Zusters van Scheijndel) op geringen afstand van het hoofdgebouw. Rijders aan besmettelijke ziekten worden daarheen verweerd, en door zusters verpleegd.

Dank de nieuwe bouwverordening mogen in de kern nu geen huizen meer met riet gedekt worden. Bij den laatste brand (1903) verbrandden 7 huizen; en later nog bij een brand drie boerenstellingen.

Nieplagendastende de Wierse beedelingsfondsen: f 9000 N. V. armbedelw., f 2000 Vincentius, f 4000 Ved. Herv. diaconie, komt er voortdurend geld te kort. Wel worden er vele armen besteed, maar er blijft doch altijd veel over voor de gewone bed.

Raamsdonk.

ling, — spaarzaamheid is niet precies anderszot van de in-
gevoelen.

Vooral de kwepmakerij gaat goed, en verschaft aan velen een goed stuk brood; het werk begint omstreeks half October en loopt tot Mei; het wordt binnenhuis verricht. — Alle kwepels op een lijn zonder uitsondering naar een Belgische fabriek te Everghem.

De papierfabriek vervaardigt thans veel papier (zegels, briefkaarten enz.) voor het binnenland. In de oude papierfabriek is veel slaklandisch geld verloren; in de tegenwoordige fabriek zit uitsluitend Engelsch kapitaal.

Den invloed van de opening van den Vlaasmond kan men zeer sterk bemerken, door doch het water bij ebbe 20 c. h. hooger blijft dan vroeger. De polders langs de Donge ondervinden veel wateroverloop.

Bij hoogen waterstand op de Vlaas kan de papierfabriek geen goed papier maken; het Vlaasewater is dan traach en kruit, daardoor krijgt het papier een verkleerde tint.

Tegen het project van f. s. tot wijziging ^{gemeentelijke} der grenzen in verband met de verlegging van den Vlaasmond zal men zich niet verrekken. Wel zou men liever aan de zijde van Oerbruidenberg de Donge als grens hebben zien aangezien, en in verband daarmede den Carthuizenpolder bij Raamsdonk hebben willen wezen. Maar men durfde daarvan officieel niet te reppen, uit vrees, dat men dan een deel van Raamsdonk, dat ten zuiden van de Donge ligt, zou verliezen aan Oosterhout. —

Aan het Keizersveer waren 60 menschen; deze zullen overgaan naar Wierse. De directeur van de Papierfabriek is er tegen, omdat hij tegenverking vreest van zijne indus. drie doorden bevoegden van Wierse; v. Honswijk is een landbouwer, die de belangen van de industrie (bij vergunningen voor overwerk enz.) niet voldoende begrijpt; althans de directeur der fabriek is daar bang voor.

Den 30 Maart 1909 kwam ik weer in Raamsdonk; ik ging er per trein heen; bezocht later nog de gemeente Waspik en keerde vervolgens per spoor van daar naar den Bosch terug.

Raamsdonk.

Ik verleende audientie aan den oud-burgemeester Mr. Heere, en aan het Stadscollege Simonis. Geen van beiden had veel byzonders te vertellen; alleen hoorde ik van Simonis, dat men het goed schein getroffen te hebben met den nieuwen burgemeester; hij's alleen zich veel moeite te geven. —

Wethouder van haerhousen wordt oud; wethouder Vaeup, een echte boer, die er bij zit en zich niet in het gesprek mengt, heeft sterke misbruik te maken van het kerkelijk draak. —

Ik laatste het, dat er op de secretarie zes menschen zaten: de secretaris, de ontvanger tevens 1st ambtenaar ter secretarie, de tweede ambtenaar, en dan drie volontairs; dat is veel te veel. —

Bij raadsverkiezingen spank het nog altijd erg; vooral tegen 1901, als wanneer er twee nieuwe raadsleden bij zullen komen, verwacht men groote moeilijkheden; thans heeft Raamsdonk 4 en Raamsdonksveer 7 leden; maken de 2 nieuwe leden beiden in Raamsdonksveer wonen? die vraag zal in 1911 uitgevoelden moeten worden. —

Het profijt van Coalk is verloren; de gemeente ontving $\pm$ f 21.000 en besteedt de rente voor onderwijs in den landbouw en voor herhalingsonderwijs.

De gemeente doctoor, de Heer Lepulleling, wordt oud; hij is protestant; in de laatste jaren vestigden zich nog twee doctoren aan het ver. nl. Dr. Chrijts en de Klayink; de eerste is protestant; de tweede N.C.; beide hopen op de nabatenschap van de Lepulleling. Dr. Klayink kwam uit Bsten, en had daar moeilijkheden; daarom ging hij hier.

De burgemeester klaagt over zijne twee wethouders, zoowel die uit de kerk, als die van het keer; beide waren niet veel uit; beide drinken, vooral die van het keer; dan ik de gemeente verliet had ik gelegenheid bij het inschrijven in mijn rijtuig den wethouder van het keer een standje te maken, omdat hij zoo naar drank stonk; ik reide hem, dat het gelukking van hem was, dat hij mij niet als burgemeester liet, want dat ik het hem dan wel zou geven.

Raamsdonk.

N. en W. klagen, dat de armenfondsen te ruim zijn, dat er te veel bedeld wordt; daardoor vestigen zich vele arme lastigen uit Vraatsheemel en Duffen in de gemeente Raamsdonk, en veroorzaken daarin feitelijk woningnood. Ik heb den burgemeester geaden, het reglement van het beedelen door het algemeen armenbestuur aan eene grondige herziening te onderwerpen.

De industrie gaat over het algemeen goed; de scheepsbouw kan zich nu beter ontwikkelen, sinds in 1900 een peiler uit de oude brug over de Donge door de genie is opgevoerd. De grootste werf, die van Streijfing, maakte in de laatste jaren slechte zaken, en wordt op dit oogenblik gerevigeerd door den Heer Brand uit Dordrecht. —

De haepelmakerijen verdienen in 1900 veel geld; op het moment was er minder vraag naar haepels, en waren dienstengevolge sinds enkele dagen een pr haepelmakerijen stop gezet.

De haepels van 5 jarig hout gaan naar Lent (Belgie) voor fruit fusten, vooral voor appel vaten; die van vier en driejarig hout gaan naar Belgie voor kwas vaten en naar Engeland voor cement vaten; de kleinere banden (die van tweejarig hout), welke of kistband genaamd, dienen voor bakwagens of luxe artikelen.

N. en W. klaagden bitter over de elektrische centrale, die was, om een wedenschap te winnen om 1 yfl. champagne, binnen 90 dagen gebouwd; de deugdelijkheid had onder al die hoed veel geleden; zoo had men er niet op gerekend, dat er wel eens hoog water was, en had men dienstengevolge reeds drie maal geen licht gehad, door dat de bell onder water stond. —

De gemeente had eene hypotheecaire lening bewilligd van 35 mille op gebouwen en installatie van de centrale; in plaats daarvan wilde men thans hebben dat openende 25 mille aandelen kapitaal zou nemen; dan kon men eene hypotheecaire obligatielening uit schrijven. Toen N. en W. daar geen vooren naar hadden, had men getwijgd, het bedrijf stop te zetten en de gemeente in het donker te laten, om zoo deende de gemeente

Raamsdonk.

te dezingen, Ik heb N. en W. aangeraden zich niet te laten bewegen, en om, den einde op alle gebeurlijkheden voorbereid te zijn, de oude straatplantaren weer in eere te herstellen.

Den 29 April 1912 kwam ik weer in Raamsdonk; tevoren was ik in Utsipik geweest; later ging ik nog naar Geertvri. denberg. Ik mocht de den boel van met deel Gasch

Veel onbeilijheden in gemeente; op grote rivaliteit tusphen Roomsche en Protestant; 13 Raadsleden; 5 zijn Protestant. —

4 Raadsleden waren in de kern; 9 op Raamsdonkveer. —

Als bleijken te Raamsdonkveer drijft vooral tegen de Roomschen; vele slappe Roomschen gaan met de Protestanten mede. Het is heel niet onmogelijk, dat Protestanten op den duur het heft helemaal in handen krijgen.

Door concurrentie van de doctoren kan de raedvrouw het niet volhouden, nietgeenstaande ze $\text{f}450$ salaris van de gemeente had; ze heeft Raamsdonk verlaten.

Er zijn vier doctoren: Ljubling, van der Wiel, Chirijns en Lips. Alleen Lips is Raamsch. — De Protestanten in den Raad hebben doorgedreven, dat de armenpraktijk verdeeld werd tusphen Chirijns $\text{f}275$ en Lips $\text{f}625$; — zij drijven thans om de $\text{f}450$ van de raedvrouw aan Chirijns te geven.

N. en W. bekeuren het, dat de Katholieken geen strijdbare voormannen hebben; die er zijn, hebben op grote zaken, en kunnen zich voor de gemeente niet beschikbaar stellen. De Protestanten beschikken over een op grote aantal zeer geschildte krachten.

Protestanten drijven om een eigen weerts te hebben; wil len niet bediend worden van uit Oosterhout of Capelle.

Er is op grote kans, dat zij doordrijven, dat weerts de jong uit Capelle naar Raamsdonk verhuist. Deze is halve lijke ook weer Protestant; hij neemt de verlastkundige praktijke bij het we niet meer waare. —

De Volkshuisvesting laat veel te wenschen over; gera. den, een vereeniging waajens de woningwek daarvoor op te richten. Maar ook daarvoor heeft men weer geen

Raamsdonk.

mensen; althans geen Katholieken; en aan de protestanten laat men het niet opvorne over.

De gemiddelde verdiensten van de arbeiders in de diverse on. derdelingen zijn in Raamsdonk nog al hoog; een gelukli. ge omstandigheid is het, dat het werk in de hoepelmakerijen en op de rietjorren in den winter valt. — Arbeiders in de rietjorren moeten eij. ook hebben van $\text{f}700$ waarde; op een ook twee arbeiders; deze verdienen 's winters per hoofd $\text{f}12$. —

Electriciteitsfabriek werkt goed; vele aansluitingen; maar geen bedrijfskapitaal. In de fabriek zit thans $\text{f}125.000$. Wanneer er geen $\text{f}30.000$ bedrijfskapitaal komt, zal het bedrijf stop moeten gezet worden. — Protestanten zouden gaarne zien, dat het zoover kwam; dan konden zij voor een prikke een mooie zaak. waarin een ten Raamsch ka. pitobal verloren was, overnemen. —

Gemeente is in electriciteitsfabriek tot nu toe voor geen halve cent geïnteresseerd.

Wethouder de Wit is de op grote man voor de stoomwiel fabriek te Raamsdonk. Aanvankelijk liep de zaak slecht; de directeur ^{en is verwantsch} deugott niet. — Thans markeert alles veel beter; er worden thans 5000 liter melk verwerkt.

Den 30en Augustus 1914 kwam ik weer in Raamsdonk; later ging ik nog naar 's Graevenmaer. Wethouder de Wit was niet verschenen; voor audien. tie had zich niemand aangemeld; ik was dus voor mijn geheele bezoek aangewezen op den burger. meester en wethouder Simonis.

Deff indruk, dien ik kreeg, was niet onverdeelot gunstig; terwijl Raamsdonk een welvarende, bloei. de gemeente is, ten financieel redenen het gemiddelde. stuur niet moede behoeven te belatten, om noodzakelijke maatregelen te nemen, zoekt men liefst naar allerlei redenen, om daaraan te ontkomen. — Het trak. ment van de veldwachters is berlist onvoldoende; terwijl een gewone arbeider in den Biesbosch we. kelijk $\text{f}15$ maakt, en 's winters nog veel meer verdient, moeten in dese dure tijden de veldwachters

Raamsdonk.

met f 600 rondkomen. Men wil hunne financiële positie niet verbeteren, omdat men over een hennep niet tevreden is! — De openbare onderwijzers lijden honger; D. en W. erkennen het volmondig; maar het onderwijs kan beter zijn; daarom moet alles blijven zooals het is! — Als D. en W. een goede verstandige leiding geven, kan er van hen zóó veel te gaede uitgaan!

Verhouding tusschen Raamsdonk en het Veer is vrij goed; rivaliteit tusschen Katholieken en Protestanten is gering; van de 13 Raadsleden wonen er 10 aan het Veer; 5 Raadsleden zijn Protestant.

Woningnood is groot; een vereniging tot verbetering der Volkshuisvesting boeurt 8 woningen; twee daarvan werden verkocht aan niet ingezetenen! De exploitatie der electriciteits fabriek deltt zich; dividend wordt niet verdiend; jaarlijks worden 110.000 kw. afgelieverd; brengen f 10.000 op. — Licht 0.30 kw. 0.125. Men heeft geen reserve. — Kapitaal kan vrij wel als verloren beschouwd worden.

De boilerfabriek te Raamsdonk gaat heel goed. Verhouder de Wit bemoeit er zich niet meer mede. Men heeft alle hoop, dat op den duur een vaste breeze zal komen aan het Keypersveer. — In verband daermede interesseert men zich sterk voor de locaalspoorweg plannen van Mr. A. J. H. Smits.

Men is in onderhandeling met het Ingenieurs bureau van Maastricht en de Koning te Nijmegen over het laten maken van een plan met begraafing tot het riooleren van Raamsdonkveer.

Men denkt er hard over, om het Raadhuis van Raamsdonk te verplaatsen naar het Veer.

Den 9den Mei 1921 kwam ik, na Waspik te hebben bezocht, weer in Raamsdonk.

De nieuwe burgemeester, de heer Bloem, is een man van veel initiatief; hij heeft vele groote plannen:

Raamsdonk

hij wil bij een hogere Burgerschool stichten. Ik heb hem gewaarschuld, niet verder te willen springen, dan zijn stek reikt; het zou anders kunnen gebeuren, dat hij met zijn gemeenteraad niet meer overweg kon, en dat men hem de gemeente uitkeek.

Om in den woningnood te voorzien werden tot nu toe 100 woningen gebouwd, benevens 8 middenstands woningen. — Thans is men weer met 20 arbeiderswoningen bezig. — Bovendien werd voor den bouw van 25 woningen, waarvan 8 middenstands woningen en vijfes subsidie geraagd.

1 Januari 1920 van het oude electriciteitsbedrijf het distributienet overgenomen voor f 49.000. De waarde van dat net, dat 12 jr dienst had gedaan, was door Prof. van Braam, ing. Lulofs en op dat bedrag gebaseerd. — Over 1920 verdiende Raamsdonk de rente aflossing en afschrijving, en hield bovendien f 700 over. De oude plaatschappij maakte + f 30.000 voor hare machines en f 20.000 voor de gebouwen. Samen summum hebben de aandeelhouders in de oude 11 jr nooit een cent rente gezien, en krijgen ze, na 12 jr, het grootste gedeelte van hun kapitaal terug.

Op het allerlaatste moment heeft gemeente nog besloten om aan te sluiten aan de waterleiding 11.159 West Brabant.

Altho de plannen voor den aanleg van een industrie terrein is gemeente zeer ongelukkig gevallen; in het geheel had gemeente daarvoor + f 50 bl. A. noodig, 26 bl. A. warden gedeeltelijk kraandomein, gedeeltelijk particulier eigendom van H. H. de Koninck, rent meester de heer Krepelaar van Dieil. Deze wilde die terreinen niet beschikbaar stellen, zoo dat ten slotte de ontgifting langs wettelijken weg moest worden geverraagd en verkregen. Daarvoor loopt nu nog een procedure voor de rechtbank te Breda. Gemeente heeft f 40.000 geboden; voor die 26 bl. A. is f 120.000 geraagd. Rechtbank heeft reeds beslist, dat f 49.000 voldoende betaling is, over nevensmaken

Raamsdonk.

wordt thans nog voortgeprocedeerd
middellernijl is de goede tijd, om het industrie
terrein te exploiteren, waarbij tevens; de Waerembou
te Linthoven hard 4 fl. st. inkoop voor f10.000 de fl. A
Simonis en v. Bavel 3 fl. A. " " " " 12.500
van Dongen 3 fl. A. " " " " 12.500
Kreijenberg 3 fl. A. " " " " 12.500.

Al die contracten zijn moeten ontbonden worden,
door tegenstand van Krepelaar van Driel. Werd de
zaak verhoord kunnen hebben, dan had gemeente
ongeveer de heele koop om van de 40 fl. st. + f100.000
wech terug gehad.

De gemeente heeft nu aan die terreinen een stap, ge-
lukkelig, dat er verder nog geen kapitaal in gestakt is,
voor het opspuiten van oplos, voor het bouwen van
een binnenhaven, voor het maken van een beschoeiing,
voor den aanleg van wegen, voor een racecoursant
en zou + f500.000 moeten worden verwerkt.

Thans wordt het land verhuurd, gedeeltelijk als
weiland, gedeeltelijk gescheurd, als bieldland.

De huurprijzen zijn 2% minder, dan de rente
van f10000, welke geleend zijn.

Voor drie jr was de hoofd omslag f12.000, thans
f80.000. = 4 tot 8%, zal 10% worden!

De gemeente heeft f450.000 schuld; de distributieschuld
zal over 3 jr zijn afgelost; dat geeft dan eenige verad-
ring.

De invoering van de nieuwe looper onderwijp met
zal aan gemeente jaarlijks f20 à f25.000 kosten!

De nieuwe ambachtschool kost 2 ton; deze
wordt betaald door het Rijk; in de exploitatie
kosten betaalt gemeente f2000; dat wordt f4000.

De heele exploitatiekosten bedragen f25.000; een groot
deel daarvan moet komen uit den verkoop van
gefabriceerde gaederen.

Van Blasfelt en de Koning maakten, in opdracht
van den vorigen burgemeester, een plan tot vloe-
ring van Raamsdonksveer, en tot inrichting van

Raamsdonk

eenig terrein voor klein industrie. Over den prijs schijnt
niet te zijn gesproken; de opdracht geschiedde zoogenaamd
te goedert trouw. Deswege werd het tegenwoordige
Bestuur verrast met een rekening van f8.200, de
helpt daarvan moet nog betaald worden. — Partieel
wordt die vloeiring te Raamsdonksveer gebouwd.

Den 11^{den} juli 1924 kwam ik weer in Raamsdonk
te behaard de Wit is megens richte afwezig.

Kivaliteit tussen Raamsdonk en het Veer bestaat niet.

Verhouding tussen Katholieken en Protestanten is
heel goed. De Protestanten winnen langzaam aan
terrein; van de Raadsleden zijn er 8 Katholiek en 5 Prot.

Als het zoo blijft doorgaan, zal Raamsdonk op den
duur in meerderheid Protestant worden. Er komen
nog al gemengde huwelijken voor, 7 à 8 per jaar.

Om gemengde huwelijken tegen te gaan, verset de
K.K. geestelijkheid zich niet tegen muziek en dansen
in de herberg bij gelegenheid van de kermis.

De ker-
mis wordt af. alleen gevierd door de Roomschen; de
Protestanten komen daar niet uit; — bij die gelegen-
heid gebeuren alle verkeerde dingen dus uitblijven

bespreken Roomschen.

De Protestanten moeten niets van de kermis heb-
ben; zij hebben liever een nationaal feest. Bij zoo'n
feest krijgt men de vermenging van Roomschen
Protestant, met als eind doeleinde gemengde
huwelijken.

Om het groter kwaad te keeren laat de geestelijk-
heid het kleinere kwaad toe.

Er werden in het geheel 100 arbeiderswoningen en 8
midderstands woningen gebouwd. Een en ander
kost van gemeente jaarlijks f11.000. — In het laat-
ste jaar verkamen door particulier initiatief 16 ar-
beiderswoningen tot stand.

Het Veer is thans gedeeltelijk geridderd; het
plan van v. Blasfelt en de Koning, waarvoor gemeente
f8.200 betaalde, wordt stuksgewijze uitgewerd.

Raamdonk

Electriciteitsbedrijf gaat goed; leverde in 1923 een bate op van f1400. Terwijl de stroomprijzen verlaagd werden tot 42 cent voor licht, en tot $\frac{2}{7}$ $\frac{5}{5}$ cent voor kracht, voor groot afnemers (bijv. scheepswerf Neuytenberg 10 cent) gelden speciale tarieven.

Waterleidingbedrijf opent in September aansl. Alle gronden voor industrie terrein aangekocht, betaald met f146.000. Sinds werd ontvangen van den Waerenband f6000 (voor het laten verbreken van het koopcontract), van het Kroon domein f3000 voor de vergoeding om niet te wegen; van Neuytenberg f4500 voor een klein stukje verlaacht grond, te wijl hij nog 200'n stukje voor f4500 in optie heeft. Een eigenlijk koop heeft de gemeente door den aankoop van dien grond niet. Dit jaar wordt het laatste gedeelte van de distributie schuld (f8000...) afgeplust.

De uitvoering van de lager onderwijswet 1920 kost jaarlijks aan gemeente f20.000 à f25.000.

De plannen voor de ambachtsschool zijn opgeheven; het kwam te duur uit.

Het Raadhuis is veel te klein, beantwoordt niet meer aan de behoefte; men heeft geen geld voor een nieuw, dat eventueel zeker zou verplaatst worden naar het Veer.

In 1923 kostte de werkvoorziening van de werkeloosen f7500; in 1924 f3500. Een draaiers, die door de behoeften van het Waerengebied druk werkte, gaf aan 20 à 25 werkeloosen geregeld werk.

Volgens B. en W. maken de kleeren Neuytenberg niet zulke enorme zaken, als B. en W. van Waspik Gisteren meende: hun bedrijf is niet behoorlijk ingericht, niet op to date geantilleerd; daardoor zijn de winsten niet groot, kan men niet groot zijn.

De handel in hoefhout, rietmatten, biesen enz gaat weer goed, en levert aan de menschen meer normale winsten af op.